

למסוקי שמעתתא

מסכת יבמות פ"ה – ט"א • פרשת ויחי תשע"ה • גליון 127

סיכום הלכתי של השיטות
המוזכרות בגמרא בטרם
ובד"ו ולשון השו"ע והרמ"א
לפי סדר הדף היומי

דף פז: - אשה שהלך בעלה למדינת הים.

דברי הגמרא:

משנה- האשה שהלך בעלה למדינת הים, ועד אחד העיד מת בעלך, והלכה ונישאת עפ"י היתר בית דין, ואחר כך בא בעלה הראשון, תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה, ואינה גובה כתובתה ולא את פירותיה ואינה מקבלת מזונות ואינה נוטלת את בגדיה שבלו, לא מבעלה הראשון ולא מבעלה השני. ואם נטלה מהם, תחזיר. והולד הנולד משניהם, ממזר. ואם הם כהנים, אינם מטמאים לה במותר. ואינם זכאים במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה. ואם היתה בת ישראל ונתאלמנה מהם, נפסלה מהכהונה, ואם היתה בת לוי נפסלה מאכילת מעשר, ואם היתה בת כהן נפסלת מאכילת תרומה. ואין יורשי שני הבעלים יורשים את כתובתה. ואם מתו הבעלים לפני שגירשה, אחיהם חולצים ולא מייבמים.

רבי יוסי- גובה את כתובתה מבעלה הראשון.

רבי שמעון- מותרת לאחי בעלה הראשון והולד הנולד לה מבעלה הראשון לאחר שחזר ממדינת הים, אינו ממזר.

רבי אלעזר- הבעל הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה. נישאת על פי שני עדים ולא ברשות בית דין, מותרת לחזור לבעלה הראשון.

ניסת על פי בית דין ובעד אחד יוצאת משני הבעלים ופטורה מקרבן. ואם הלכה ונבעלה באיסור ואח"כ בא בעלה הראשון, אע"פ שהתירוה ב"ד להנשא, חייבת קרבן חטאת. ניסת על פי שני עדים, יוצאת רק מבעלה הראשון וחייבת בקרבן חטאת.

משנה- הוחזקו להיות משיאין על פי עד מפי עד, או על פי אשה שקיבלה את עדותה מאשה אחרת או מפי עבד או שפחה.

משנה- עד אחד אומר לו- אכלת חלב בשוגג והוא אומר- לא אכלתי, פטור מחטאת.

משנה- אומר לו שנים- אכלת חלב בשוגג והוא אומר- לא אכלתי, פטור מחטאת

רבי מאיר- חייב בחטאת.

דף פח.

גמ'- חתיכה שהיא ספק של חלב ספק של שומן ובא עד אחד ואמר- ברי לי שהיא של שומן, הרי זה נאמן.

גמ'- באופן שידוע לנו שהחתיכה היא חלב, אף אם יבואו מאה עדים ויעידו שהיא של שומן, הם לא יהיו נאמנים.

גמ'- אין דבר בערוה פחות משנים.

גמ'- טבל, הקדש וקונמות, אע"פ שהוחזק איסורם, יכול להתירם על פי עדותו באופן שבידו לתקן את האיסור בדרך אחרת.

גמ'- אף הקדש הקדוש בקדושת הגוף ניתן לבטל את קדושתו ע"י שנשאל לחכם.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן י"ז:

ג. אשה שהלך בעלה למדינת הים והעידו עליו שמת אפילו עד אחד אפילו עבד או אשה או שפחה או קרוב, מותרת לינשא. ואפילו עד מפי עד או אשה מפי אשה או שפחה, כשרים לעדות זו. ופסולי עדות, אם פסולים מדרבנן כגון משחק בקוביה וכיוצא בזה כשרים לעדות זו אבל פסולי עדות מן התורה פסולים, ואם משיחים לפי תומם, כשרים [כן כתבו הרי"ף הרמב"ם והרא"ש. וכתב הר"ן שלדעה זו אף ישראל מומר שמשיח לפי תומו נאמן וכן דעת הרשב"א, ויש שחולקים על הרי"ף בזה. ע"כ].

נ"ו. בא בעלה אחר שניסת [ואפילו נכנסה לחופה ולא נבעלה, נימוק"י וריטב"א. והריב"ש כתב שאף אם לא נבעלה, ולכ"ה הרא"ש], לא שנא ניסת על פי עד אחד או על פי שני עדים [כן כתבו הרי"ף הרמב"ם והרא"ש], תצא מזה ומזה וצריכה גט משניהם, ואין לה כתובה משניהם [ואף תוספת ונדוניא, נימוק"י בשם הרשב"א], ולא פירות שאכל מנכסי מלוג שלה, אף על פי שאינם חייבים בפרקונה. ודוקא שאכל השני קודם שבא הראשון, אבל מה שאכל אחר שבא הראשון צריך להחזיר [וכן אמרו בירושלמי] ואינו חייב ליתן הבלאות מנכסי צאן ברזל שלה והוא שבלו לגמרי, אבל מה שיש מהן בעין, נוטלתו [וכן כתבו הרי"ף והרמב"ם אבל רש"י כתב אפילו שחקי בגדים שהיו לה תוציא ואינו מחוור בעיני המפרשים, נימוק"י], ואם נטלה מזה או מזה כתובה או פירות צריכה להחזיר, ודוקא שנטלה מהשני אחר שבא הראשון, אבל אם נטלה ממנו קודם שבא הראשון אינה צריכה להחזיר [כן אמרו בירושלמי] ושניהם אין מטמאין לה אם הם כהנים ואין זכאין במציאתה ובמעשה ידיה [אבל הראשון יורש אותה, נימוק"י וכן המ"מ בשם הרשב"א] ולא בהפרת נדריה ונפסלה מהכהונה ומהתרומה ומהמעשר אם היא בת לוי. מתו אחים של זה ושל זה, חולצים ולא מייבמים. והולד מן השני הוא ממזר מן התורה, במה דברים אמורים כשלא גירשה הראשון, אבל אם גירשה או מת, לא הוי משני אלא ממזר דרבנן. ואם החזיר הראשון הולד ממזר מדבריהם.

דף פ"ח. - תצא מזה ומזה.

דברי הגמרא:

משנתנו- תצא מזה ומזה וכו'.

רב- אם נישאת על פי שני עדים, לא תצא מבעלה השני אף באופן ששנים אחרים מעידים על אדם שהוא בעלה.

רב ששת- דברי רב אמורים באופן שבעלה השני הוא אחד משני העדים שהעידו על מות בעלה הראשון.

ברייתא- שנים אמורים מת ושנים אמורים לא מת, שנים אמורים התגרשה ושנים אמורים לא התגרשה, הרי זו לא תנשא לאחר, ואם עברה ונישאת, לא תצא.

רבי מנחם ברבי יוסי- לא תצא רק באופן שבאו עדים לאחר שנישאת, אבל אם באו קודם לכן ונישאת, הדין הוא שתצא.

איכא דאמר- דינו של רב אמור רק באופן שבאו העדים לאחר שנישאת לשני.

לשון השו"ע והרמ"א [זככתב רש"י] אה"ע סימן י"ז:

ג. אשה שהלך בעלה למדינת הים והעידו עליו שמת, אפילו עד אחד אפילו העד עבד [דוקא עבד כשר. בה"ט] או שפחה או אשה או קרוב, מותרת [אם בתחילה אמר העד שאינו יודע ואח"כ העיד שמת, ונתן סיבה לכך שלא העיד בתחילה, או שבתחילה לא העיד בפני שלשה, ואח"כ העיד בפני שלשה, נאמן. אמר שלאחר עדותו יגיע מכתב מחכמים, אף אם לא הגיע, נאמן בעדותו, בה"ט]. ואפילו עד מפי עד או אשה מפי אשה או עבד או שפחה או קרוב, כשרים לעדות זה [ואפילו עד מפי עד מפי עד וכו'. אפילו מת הראשון או שהוא לפנינו אין צריך להביאו אפילו הוא לפנינו. אם אמר ששכח מפי מי הוא מעיד, נאמן. יש אומרים שעד מפי עד נאמן בין לקולא בין לחומרא כגון לומר שהבעל חי, ויש אומרים שדוקא להתירה אבל לא לאוסרה]. ופסולי העדות, אם פסולים מדרבנן כשרים לעדות זה, אבל פסולי עדות דאורייתא [כלומר מחמת עבירה] פסולים, ואם מסיחים לפי תומם כשרים. וכן גוי או ישראל מומר לעבודת אלילים ולכל התורה כולה אם הוא מסיח לפי תומו, נאמן. הגה ל"א ב"א עד דכרכים הנזכרים, רק יכ"א קול הכרה בעיר שמת אין משיאין את אשתו.

נ"ו. האשה שהלך בעלה למדינה אחרת, ובאו ואמרו לה מת בעלך, ונשאת, ואח"כ בא בעלה, לא שנא נשאת ע"פ עד אחד או ע"פ שנים עדים [אפילו נבעלה], תצא מזה ומזה וצריכה גט משניהם [ולא די שיהיו מופרשים אלא צריך גט, רדב"ז. ויש מי שאומר שאין צריך] ואין לה כתובה משניהם [אפילו החזירה הרלאשון [וגם אם החזירה השני אחר

גרופי ראשון אין לה כתובה משני. בה"ט]] ולא פירות שאכלו מנכסי מלוג שלה, אע"פ שאינם חייבים בפרקונה. ודוקא שאכל השני קודם שבא הראשון, אבל מה שאכל אחר שבא הראשון צריך להחזיר ואינו חייב ליתן הבלאות מנכסי צאן ברזל שלה והוא שבלו לגמרי אבל מה שיש מהם בעין נוטלתו, ואם נטלה מזה או מזה [אפילו בלא עדים, בה"ט] כתובה או פירות צריך להחזיר. ודוקא שנטלה מהשני אחר שבא הראשון אינה צריכה להחזיר. ושניהם אינם מיטמאים לה אם הם כהנים, ואינם זכאים במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה, ונפסלה מהכהונה ומהתרומה ומהמעשר אם היא בת לוי [אכל נבעלה הרלאשון יורקה ר"ס מטה]. מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין והולד מהשני הוא ממזר מהתורה אם הולידה [או נתעברה, בה"ט] עד שלא גרשה הראשון, אבל אם לא הולידה אלא אחר שמת ראשון או גרשה אין הולד משני אלא ממזר דרבנן, ואם בא עליה קודם שגירש השני, הולד שיוליד ממנה ממזר מדבריהם.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן קע"ו:

ד. מי שהלך בעלה למדינת הים ושמעו שמת, וניסת, ואחר כך בא בעלה ומתו שניהם ולזה אח ולזה אח, אחיו של זה ושל זה חולצין ולא מייבמין.

לשון השו"ע והרמ"א [זככתב רש"י] אה"ע סימן קע"ו:

ד. מי שהלך בעלה למדינת הים, ושמעו שמת, ונשאת ואח"כ בא בעלה ומתו שניהם, לזה אח ולזה אח, אחיו של זה ושל זה חולצים ולא מייבמים. [ולין לכתה עיין סי' קע"ג סע' י"א].

רב אשי- דעת רב הלכה באופן שנישאת עפי" שני עדים ובא בעלה ממדינת הים, שלא תצא מבעלה הראשון וכפי שהובא במשנה.

רבא- מפרישים את הכהן בעל כרחו מאיסור טומאה ומנשים הפסולות עליו.

גמ' - אשה שהלך בעלה, אם הבעל השני כהן, הדין הוא שתצא גם באופן שהבעל הוא אחד משני העדים וברי אישה שאותו אדם שמעידים עליו אינו בעלה הראשון.

איבעית אימא- אשה שהלך בעלה, אם מבקשת להנשא לכהן ב"ד מוזחרים לחפש אחר עדים המכחישים את עדות הראשונים.

שמואל - אם האשה מכחישה שהאב ממדינת הים זה בעלה, לא תצא, אבל אם שתק, תצא.

גמ' - דברי שמואל אמורים באופן שבאו שני פסולי עדות והעידו שבעלה לא מת.

איבעית אימא- דברי שמואל אמורים באופן שכנישאת לשני על פי עדות אשה שהעידה שמת בעלה, ובאו שני פסולי עדות והעידו שהוא לא מת.

עולא- במקום שהאמינה תורה עד אחד, דינו כשנים.

רבי נחמיה- במקום שהאמינה תורה עד אחד אין זה עדות גמורה ולכן הולכים אחר רוב עדות ואפי' בעדות פסולים.

משנתנו- צריכה גט מזה ומזה.

רבי יוסי בן כיפר- מותר להחזיר גרושתו משהתאסרה ועוד לא נישאת.

דף פט.

משנתנו- אין לה פירות ולא מזונות ולא בלאות.

גמ' - דין תנאי הכתובה כדין הכתובה עצמה.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] **אה"ע סימן ו':**

1. [כתב באורחות חיים- כתב רב נטרונאי, כהן דנשא גרושה או אחת מן הפסולות ושמטתו אותו שתיים ושלוש פעמים ולא עזב אותה, ואמר שלא נוח לו להיות כהן, משמתיים אותו לעולם עד שיפרוש ויגרש אותה. ובתשובה אחרת לגאון כתב שצריכים להפרישם ולהכריז עליהם שיפרשו כהנים מהם וצריכים לנדות אותו עד שיפרוש ממנה ולהלקותו. ואם חוששים שמא ילך למקום אחר וישא כפיו קוצצים קצות אצבעותיו. והרמב"ם כתב בתשובה כיצד להחרים ולפרוש מהם (ע"ן בב"י)].

לשון השו"ע והרמ"א [זכתי כ"ץ] **אה"ע סימן ו':**

1. כהן שנשא אחת מהפסולות מחרימין אותם ומחרימין כל הנושא ונותן עמהן וכיוצא בחומרות אלו עד שיגרשנה [ונראה שאף לישראל שנשא אשה בעבירה עושים כל שמתות נדויים וכפיות האלו. ב"ש].

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] **אה"ע סימן י"ז:**

מ. שתיים אומרות מת ואחת אומרת לא מת, אף על פי שלא נשאת, תנשא [והרמב"ם כתב שאף אם באו עשר נשים ואמרו שלא מת וי"א נשים אמרו שמת, תנשא שבעדים פסולים הולכים לפי הרוב בין להקל בין להחמיר].

לשון השו"ע והרמ"א [זכתי כ"ץ] **אה"ע סימן י"ד:**

מ. אשה אומרת לא מת ושתי נשים אומרות מת, הרי זו תנשא וכן אם אמרו י' נשים לא מת וי"א נשים אומרות מת, הרי זו תנשא שאין אומרים שנים כמאה אלא בעדים כשרים, אבל בפסולים הלך אחר הרוב בין להקל בין להחמיר [ובעדים פסולים אם ב' אמרו מת וג' אומרים לא מת, תצא אפילו נשאה לאחד מעדיה. ב"ש].

דף פ"ט. עקירת דבר מהתורה ע"י חכמים.

דברי הגמרא:

משנתנו- הולד ממזר.

משנה- אין תורמין מן הטמא על הטהור, ואם תרם- בשוגג תרומתו תרומה, במזיד לא עשה ולא כלום.

רב חסדא- במזיד לא עשה כלום ואפילו החלק הטמא שהורם חוזר לטבול.

רב נתן ברבי אושעיא- לא תיקן את החלק הטהור אבל התרומה עצמה התקדשה ויחזור ויתרום על הטהור.

משנה- התורם קישות ונמצאת מרה, אבטיח ונמצא סרוח, אם היה בשוגג התרומה חלה ויחזור ויתרום.

משנה- התורם מפירות עציץ שאינו נקוב על פירות עציץ נקוב, התרומה חלה ויחזור ויתרום. ומעציץ נקוב על שאינו נקוב, תרומתו תרומה ולא תאכל לכהן עד שיוציא עליה תרומה ומעשר ממקום אחר.

רבי אילעאי- התורם מן הרעה על היפה, תרומתו תרומה.

שמואל ורבינן- רבי יוחנן- בדין תצא מזה ומזה שהולד מהבעל הראשון ממזר מדרבנן, הדין הוא שהולד אסור בממזרת ואסור בבת ישראל.

ברייתא- ב"ש- אדם יורש את אשתו קטנה משתגיע לגיל גדלות ותביא סימנים, ותכנס לחופה, וכן מיטמא לה, ואם הוא כהן אוכלת תרומה מכותו.

ב"ה- משתכנס לחופה ואפילו עוד לא גדלה.

רבי אליעזר- משתגדיל ותבעל.

גמ' - מדאורייתא קרובי האב יורשים את הקטנה וקידושי קטנה וירושת הבעל, מדרבנן. **גמ' -** בעניני ממון, הפקר ב"ד הפקר.

גמ' - אב כהן נטמא לביתו קטנה ולא הבעל, ומדרבנן אף הבעל נטמא מדין מת מצוה.

ברייתא- אי זהו מת מצוה? כל שאין לו קוברים. קורא ואחרים עונים אותו, אין זה מת מצוה.

דף צ.

גמ' - קטנה אוכלת רק בתרומה דרבנן.

ברייתא- זר שאכל תרומה טמאה משלם לכהן חולין ואפילו טמאים. אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורים.

סמוכס- רבי מאיר- אם אכל תרומה טהורה ושילם חולין טמאים, בשוגג,

תשלומיו תשלומים, במזיד תשלומיו תשלומים וחוזר ומשלם חולין טהורים.

חכמים- בין בשוגג ובין במזיד תשלומיו תשלומים, וחוזר ומשלם חולין

טהורים.

ברייתא- דם שנטמא וזרקו בשוגג ע"ג המזבח, הורצה, במזיד, לא הורצה.

רבי יוסי בר חנינא- לא הורצה לעניין שלא התיר את הבשר באכילה אבל הבעלים התכפרו.

ברייתא- הציץ מרצה על הדם ועל הבשר ועל החלב שנטמא, בין בשוגג ובין במזיד, בין באונס ובין ברצון, בין ביחיד ובין בציבור.

גמ' - כשרבנן מבטלים דין תורה בשב ואל תעשה אין זה נחשב עקירת דבר מן התורה.

גמ' - חובה לשמוע לדברי הנביא גם כשמורה בהוראת שעה לעבור על דברי תורה.

ברייתא- רבי- אם ביטל את הגט בפני ב"ד וקודם שהגיע לידי האשה, הגט מבטל.

רשב"ג- אינו יכול לבטלו ולא להוסיף על תנאו.

גמ' - כל קידושין הם על דעת חכמים ויש כח ביד חכמים להפקיע את הקידושין.

ברייתא- רבי אליעזר בן יעקב- ב"ד עושים סייג לתורה ומכין ועונשין על פי דעתם גם במקום שמדין תורה אין דיני מלקות ועונשים.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] **אה"ע סימן ד':**

ט"ז. האשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת והרי בעלה קיים, הולד מהשני ממזר גמור ומותר בממזרת, ואם הראשון חזר ובא עליה וילדה, הוא ממזר מדרבנן ואסור בממזר גמור ומותר בממזר דרבנן כיוצא בו [וכן כתב הרמב"ם. וכתב עוד שכל זה כשלא גירשה השני, אבל אם גירשה ואח"כ בא עליה הראשון, אין הולד ממזר, שלא מצאנו ממזר במחזיר גרושתו. כתב רבינו ירוחם שסוטה שבא עליה בעלה הרי הולד ממזר מדרבנן כאשר שהלך בעלה למדינת הים וחזר].

לשון השו"ע והרמ"א [זכתי כ"ץ] **אה"ע סימן ד':**

ט"ז. האשה שהלך בעלה למדינת הים ונשאת והרי בעלה קיים הולד מהשני ממזר גמור ומותר בממזרת, ואם הראשון חזר ובא עליה קודם שגירשה השני וילדה, הוא ממזר מדרבנן ואסור בממזרת גמורה ומותר בממזרת מדרבנן כיוצא בו **(אכל אס זינתה ואח"כ צא בעלה עליה אין הולד ממזר)**.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] **יו"ד סימן שע"ד:**

ג. איזהו מת מצוה, כל שמוצאו במקום שאם יקרא המוצאו לבא ולטפל בו, לא ישמעו, אבל אם קורא הכהן המוצאו לאחרים לבוא ובאים, לא יטמא הכהן המוצאו אם יש למת כל צרכו [כן פירשו הרמב"ן והרא"ש, וכתבו שאף אם היה כהן גדול וזכיר, ואף אם היה הולך למול את בנו ולשחוט את פסחו ורבינו ירוחם פירש שכל שהיה קורא המת בחייו ולא באים, ויש מפרשים שאפילו היה קורא בחייו לאחרים והיו באים אבל קרוביו לא שומעים, הוא מת מצוה, ע"כ]. וכמה צרכו, למאן דקרי ותני עד שיהא לו ששת אלפי גברי ולמאן דמתני, אין לו שיעור. וכן לנשיא מטמא לעולם ולרבו לא יטמא אם יש לו שיעור [וכן הביאו הרמב"ן והרא"ש מהירושלמי ומה שאמרו בנשיא הוא אף אם יש לו קוברים, שעשו את הנשיא כמת מצוה. כתבו תוס' - רבינו חיים כהן היה אומר שאם היה כשנפטר רבינו תם היה מטמא לו, ואין נראה לרבי, שכל מה שאמרו כשמת רבי שאין כהונה היום, כמדומה שהוא לגבי טומאת בית הפרס אבל לא לגבי טומאה דאורייתא. ע"כ. ובהג"מ הסתפק אם דין גדול הדור הוא כדן נשיא. כתב הרמב"ן בשם מס' אבל רבתי, אף שנטמא הכהן לקרובים אל יטמא לאחרים אפילו בו ביום אלא ואם לא היו שם כדי מטה וקובריה, נטמא, עד שיגיעו כדי צרכו, ואז יפרוש למקום טהרה. כתב הרשב"א נמצא חלל במקום של יודים, הולכים לפי הרוב].

לשון השו"ע והרמ"א [זכתי כ"ץ] **יו"ד סימן שע"ד:**

ג. איזהו מת מצוה, שמצאו בדרך או בעיר של עובדי כוכבים ואין לו קוברים, וממקום שמצאו אינו יכול לקרות לישראל שיענהו ויבא לטפל בו ולקבורו, אסור לו לזוז משם ולהניח את המת אפילו לילך לעיר להביא קוברים אלא יטמא עצמו ויקברנו, אבל אם היו ישראל קרובים למקום המת, שהמוצא את המת קורא אותם והם עונים לו ובאים לקברו, אין זה מת מצוה שיטמא עליו הכהן, אלא קורא אותם והם קוברים. באו בני העיר, אם יש לו כל צרכו מושך את ידיו [רש"ל- לעולם הוא מת מצוה עד שיהיו שם נושאי המטה וקובריה]. **הגה יש אומרים אס אינו מוצא שיקברוהו רק בשכר, אינו חייב לשכור משלו אלא מטמא אס ירלנה.** מת הנמלל ולא ידעינו אס עובד כוכבים אס ישראל הוא, אזלינן **בחר רובא הנמלל אס** [כתב הש"ך, כלומר שהולכים אחר העוברים ושבים שם או אחר רוב העיירות, אבל לא אחר העיר הקרובה, אלא אם כן היו קבועים במקומם וכל קבוע כמחצה על מחצה. וכתב הלבוש ולחומרא, שאין כהן נטמא כשיש ספק] **אס יש שלל נוכל לומר כל הקבוע כמחצה על מחצה.**

דף צ: - פסול כהנת ולויה ירושה וחליצה.

דברי הגמרא:

משנתנו- היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה וכו'.

דף צא.

גמ'- בת לוי שנישאת לאחר וחזר בעלה ממדה", נפסלה מאכילת מעשר.

ברייתא- לוויה שנשבת או שנבעלה בעילת זנות, נותנים לה מעשר ואוכלת.

גמ'- אם היתה בת כהן נפסלת מאכילת תרומה, ואפילו בתרומה שהיא מדרבנן.

משנתנו- ואין יורשיו של זה יורשיו של זה יורשים את כתובתה וכו'.

גמ'- אף בניה הזכרים אינם יורשים את כסף הכתובה מכה 'כתובת בנין דכרין'.

משנתנו- אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין.

גמ'- אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ולא מייבם מדרבנן ואחיו של שני חולץ מדרבנן ולא מייבם לא מדאורייתא ולא מדרבנן.

דף צ"א. - נשאת שלא ברשות.

דברי הגמרא:

משנתנו- נישאת שלא ברשות וכו'.

רב הונא- רב- הלכה היא שאם נישאת עפי' עדים אינה נאסרת על בעלה הראשון.

ברייתא- כל עריות שבתורה אינן צריכות גט חוץ מאשת איש שניסת עפי' הוראת ב"ד.

ברייתא- רבי שמעון- הורוה ב"ד להנשא עפי' עד אחד דינה כדין הבא במזיד על אשת

איש, נישאת עפי' שני עדים דינה כדין הבא על אשת איש בשוגג.

רב ששת- בנישאת עפי' שני עדים לדעת כולם אינה צריכה גט מהשני ואינה נאסרת

על בעלה הראשון, ודעת רבי שמעון היא שבין בנישאת עפי' ב"ד בעד אחד ובין

בנישאת עפי' שני עדים, אינה צריכה גט מהשני.

רב אשי- דעת רבי שמעון היא שבנישאת עפי' ב"ד בעד אחד, צריכה גט מהשני

ונאסרת על בעלה הראשון, ובנישאת עפי' שני עדים אין צריכה גט ואינה נאסרת על

בעלה הראשון.

משנה- כתב הסופר בגט תאריך לשנת מלכות אחרת ממקומו או שכתב את מנין

השנים לחורבן או לבנין הבית וכן אן היה במזרח וכתב שיושב במערב, ונישאת לאחר

עפי' גט זה, תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה

משנה- הכונס את יבמתו והלכה צרתה ונישאת לאחר ולבסוף נמצאת היבמה אילונית,

הדין הוא שתצא הצרה מזה ומזה.

משנה- עריות פוטרות צרותיהן ואם הלכו הצרות ונישאו ולבסוף נמצאת הערוה

אילונית, הדין הוא שתצא הצרה מזה ומזה.

משנה- כתב סופר גט לאיש ושובר לאישה טועה ונתן שובר לאיש וגט לאישה ולאחר

זמן הגט יוצא מתחת ידי האיש ושובר מתחת ידי האישה, הדין הוא שתצא מזה ומזה.

משנה- שינה הסופר בגט שמו ושמה שם עירו ושם עירה והלכה ונישאת לאחר, הדין

הוא שתצא מזה ומזה.

משנה- כנסה בגט מקושר שקשריו היו מרובים מעדיו והלכה ונישאת לאחר, הדין הוא

שתצא מזה ומזה.

דף צב.

רב אשי- נישאת לאחר ויצא לאמ"כ קול על בעלה שהוא בחיים, אין חוששין לקול זה.

משנתנו- נישאת עפי' ב"ד תצא וכו'.

זעירי- תני בי מדרשא- הורו ב"ד ששקעה חמה ויצאה שבת ולבסוף זרחה החמה, אין

זו הוראת ב"ד לענין לפטור את היחיד שעשה על פיהם ולחייב את הציבור בפר העלם

דבר, אלא טעות היא. וכן באשה שהלך בעלה וכו' והלכה ונישאת עפי' ב"ד, אין זו

הוראת ב"ד אלא טעות.

רב נחמן- הוראת ב"ד היא.

רבא- טעות היא.

רבי אליעזר- טעות היא ובהלכה ונישאת עפי' ב"ד ובא בעלה, צריכה להביא קרבן

חטאת.

משנתנו- הורוה ב"ד להנשא וכו'.

רבי יוחנן- אלמנה או גרושה שהלכו בעליהן למדינת הים והתירו להן להנשא עפי' הוראת ב"ד והלכו וקלקלו ונישאו לכהנים האמורים עליהן ולבסוף בא הבעל ממדה",

חייבות בקרבן.

רבי אליעזר- אף באופן שהתירו לה להנשא והלכה וזינתה ולבסוף בא הבעל, חייבת

בקרבן.

ברייתא- **רבי אליעזר**- הורוה ב"ד להנשא והלכה וקלקלה, כגון אלמנה לכהן גדול או

גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, חייבת בקרבן על כל ביאה וביאה.

חכמים- חייבת קרבן אחד על כל הביאות, ובאופן שנישאת לחמשה בני אדם חייבת

קרבן על כל אחד ואחד.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן ט"ו:

כ"ז. הלכה אשתו למדינת הים ואמרו לו שמתה, ונשא אחותה ואחר

כך באה אשתו, אם היתה אשתו מן הנישואין מותרת לחזור לו, ואין

הנישואין עם אחותה אסורים את אשתו עליו, אפילו במזיד. וכן כל

הקרובות הנאסרות על ידי אשתו אם מזנה עמהן לא נאסרה אשתו

עליו ומותר בקרובות השניה [וכן פסקו הר"ף והרא"ש]. אמרו לו שמתה

ארוסתו ונשא אחותה ואח"כ באה ארוסתו אסור בשתייהן [וכן כתב

הרמב"ם]. מתה ראשונה, מותר בשניה.

לשון השו"ע והרמ"א [לכתב כ"ף] אה"ע סימן ט"ו:

כ"ז. קידש אשה והלכה למדינה אחרת ובאו עדים והעידו שמתה

ונשא את אחותה [אבל עד אחד אינו נאמן. ואין נאמן עד אחד להעיד

שמתה אשתו ויכול לינשא משום חרם דר"ג, ב"ש] ואחר כך נודע שלא

מתה, אסור בשתייהן, וצריכות שתיהן גט ממנו, וכל הדרכים השנויים

בפרק האשה רבה ובפרק הזורק נוהגין בהם. ואם מתה אחת מהן

מותר בחברתה. אבל אם הלכה אשתו הנשואה למדינה אחרת ובאו

עדים והעידו שמתה ונשא אחותה ואח"כ נודע שלא מתה, אין אחותה

צריכה ממנו גט ואשתו מותרת לו, ומותר בקרובות שניה [כגון בתה.

ב"ח פרישה וב"ש- ודוקא אחר מיתת השניה, והט"ז מתיר אף בחייה] ושניה

מותרת בקרוביו, ואם מתה ראשונה, מותר בשניה. וכן שאר העריות

שנשאן בחזקת היתר ונמצאו ערוה אינן צריכות גט, שאין קידושין

תופסין בעריות. [וכן כל זנות שמזנה עם הקרובות הנאסרות עליו

מחמת אשתו אין אסורין אשתו עליו ומותר בקרובות שניה ומינה אס

הקרובה נגיפה לכוף אלכו על ידי אשתו כופין אותו לנגש אשתו [והט"ז

והב"ש חולקים]]. ומפני מה הצריכו אחות ארוסה גט, שמא יאמרו תנאי

היה באירוסין וכדת נשא אחותה, והואיל ויצאה אחותה בגט אחותה

שהיא ארוסתה הראשונה אסורה כדי שלא יאמרו נשא אחות גרושתו.

אבל כשהלכה אשתו הנשואה אין לחוש לכך שיאמרו תנאי היה לו

בנישואין, דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות, הילכך כולי עלמא

ידעי דנשואי שניה אינם כלום.

דף צ"ב. - הלכו בעלה ובנה למדינת הים.

דברי הגמרא:

משנה- האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך ואח"כ מת

בנך ונישאת, ולאמ"כ אמרו לה שקודם מת בנך ואח"כ מת בעלך, תצא והולד ממזר.

אמרו לה מת בנך ואח"כ מת בעלך ונתייבמה, ולאמ"כ אמרו לה שקודם מת בעלך

ואח"כ מת בנך, תצא והולד ממזר.

אמרו לה מת בעלך ונישאת, ואח"כ אמרו לה קיים היה כשניסת ולאמ"כ מת, הולד

הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר.

אמרו לה מת בעלך והתקדשה לאחר, ואח"כ בא בעלה, מותרת לחזור אליו. אע"פ

שנתן לה אחרון גט לא פסלה מן הכהונה.

ברייתא- ר"ע- אין קידושין תופסין בחיבי לאוין והולד ממזר.

חכמים- אין ממזר מיבמה שנישאת לאחר קודם חליצה.

תנא דבי רבי עקיבא- יש ממזר רק מחיבי לאוין דמחמת קורבה ולא מכל חיבי לאוין.

רב- אין קידושין ביבמה לאדם אחר קודם חליצה, ואם עשה בה קידושין יוצאת בלי גט.

שמואל- צריכה גט מספק.

רב מרי בר רחל- אמיר- הלכה כשמואל.

רב אשי- לשמואל, אם קידש אחר יבמה ע"פ עדות של עד אחד או שני עדים שמת

בעלה, ולבסוף בעלה בא, הדין הוא שנתון לה המקדש גט ומותרת היא ליבם.

רב גידל- רב חייא בר יוסף- רב- אין קידושין, אבל יש נישואין ביבמה לאדם אחר

וצריכה ממנו גט.

גמ'- אימא אין קידושין ונישואין ביבמה לאדם אחר, ואין צריכה ממנו גט.

גמ'- איבעית אימא- יש ביבמה נישואין בזנות ונאסרת ליבם.

רב המנונא- שומרת יבם שזינתה נאסרה על היבם.

רבי ינאי- אין קידושין תופסים ביבמה.

משנה- האומר לאשה הרי את מקודשת לאחר שאתגייר או תתגיירי או לאחר

שאתחררי או שתתחררי, לאחר שימות בעלך או לאחר שתמות אחותך או לאחר

שיחלוץ לך יבמך, אינה מקודשת.

דף צג.

משנה- אשה שאוסרת בנדר את בעלה למעשה ידיה אין הנדר חל ואין צריך להפיר.

רבי עקיבא- צריך להפיר.

רב הונא בריה דרב יהושע- דברי רבי עקיבא אמורים באופן שאמרה- יקדשו ידי

לעושיהם.

רב נחמן בר יצחק- לדעת רב הונא, רב, רבי ינאי, רבי חייא, רבי מאיר, רבי אליעזר בן

יעקב ורבי עקיבא, אדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

רב הונא- המוכר פירות דקל קודם שבאו לעולם, יכול לחזור בו, ואם כבר באו לעולם

אינו יכול לחזור בו.

רב נחמן- אף משבאו לעולם יכול לחזור בו ואין מוציאים מידי הקונה פירות שכבר

אכל.

רב הונא- רב- האומר לחברו, שדה זו שאני עתיד לקנות תהיה קנויה לך מעכשיו,

קנה.

רבי חייא- מותר לעשר על מה שעוד לא בא לעולם לצורך עונג שבת.

רבי- הלוקח עבד ע"מ לשחררו באופן שאומר לו, לכשאקחך הרי עצמך קנוי לך

מעכשיו, אסור להשתעבד בו כל עיקר.

משנה- האומר לאשה הרי את מקודשת לי לאחר שאתגייר לאחר שאשתחרר, לאחר

שתתחררי לאחר שימות בעליך לאחר שתמות אחותך, לאחר שיחלוץ לך יבמך, אינה

מקודשת.

ר' מאיר- מקודשת.

ברייתא- ר' אליעזר בן יעקב- אפילו אמר פירות ערוגה זו תלושים, יהו תרומה על

פירות ערוגה מחוברים, או פירות ערוגה מחוברים על פירות ערוגה תלושים, לכשיביאו

שליש ויתלושו והביאו שלישי ונתלושו, דבריו קיימים.

משנה- קונם שאני עושה לפיך אינו צריך להפיר.

ר' עקיבא- יפר שמא תעדיף עליו יתר מן הראוי לו.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן קנ"ט:

א. אע"פ שהיבמה אסורה לזר קודם שתתיבם או תחלוץ, אם קידשה

זר תפסי בה קידושין וצריכה גט. ואם קידשה במזיד קונסים אותו

לאוסרה עליו אף אם ירצה היבם לחלוץ לה, אלא יגרשנה ומותרת

ליבם אם הוא ישראל וחפץ בה, ואם הוא כהן אסורה לו וחולץ לה

ומתירה. ואם קידשה בשוגג שלא ידע שהיתה זקוקה ליבם, אם ירצה

היבם לייבם חולץ לה ומותרת למקדש [וכן כתבו תוס' ור"ת, ובעל

ההלכות כתב בשם ר"ח שאסורה למקדש, כדי שלא יהא חוטא נשכר, וכתב

הרא"ש שהלכה כר"ת, ואף בעל ההלכות מוכח כן, שדיבר בקידשה במזיד. והגאונים כתבו שלמקדש בכל אופן אסורה והרמב"ן כתב שהוא תימה שתאסר למקדש בשוגג, וכן כתבו הרשב"א ונימוק"י בשם הריטב"א שהוא וכל רבותיו סוברים שבשוגג מותרת ליבם או למקדש. כתב נימוק"י - דעת הגאונים שאף בהתקדשה במזיד, מותרת ליבם אם אינו כהן, וכן כתב הרמב"ם. כתב הרשב"א - יבמה שזקוקה לכהן והלכה ונתקדשה לאחר, אפשר שלדעת הרי"ף נחשבת כמורדת וכן דעת הרמב"ם, אבל לא נראה כן לדעת שלקצת שאר הגדולים וכך דעתי נוטה, ואם טוענת שיחלוץ לה, כיון שאינה ראויה לו, אין נראה לי שכופין אותו, למרות שאסורה עליו. ואם היתה מעוברת תולים בבעלה הראשון, ולא בארוס אף שלנה עמו באותו בית, ומה שתפסה מנכסי בעלה אף שמעוברת ממנו, מקבלת בחשבון כתובתה ואין לה מזונות. כתב בתרומות הדשן-אשה שיצא קול שמת יבמה, ונישאה ואח"כ בא היבם וחלץ לה ונישאה למקדש, אסורה לבעלה אף לדברי ר"ת. ואין דבריו נראים בעיני. עוד כתב שלדעת בה"ג אף אם חלץ היבם לאחר שהתקדשה לאחר, אסורה למקדש, ואין הכרע בדבר. הריב"ש - יבמה שחלצה והלכה והתקדשה לאחר ואח"כ נודע לה שמסר היבם מודעא, כופין את היבם לחלוץ ותנשא לשני, וצריך המקדש לקדשה פעם אחרת אחר שתחלוץ. כתב הרמב"ם אם חזר המקדש וקידשה אחר שחלץ לה היבם, אין מוציאין אותה ממנו, ומשמע מדבריו אפילו קידשה תחילה במזיד, והרא"ש כתב כסברא ראשונה.

ב. נישאה היבמה לזר, בין במזיד בין בשוגג [כן כתב הרא"ש] בין שיש לו בנים ממנה בין שאין לו, תצא. וכתב בעל העיטור אפילו מת היבם תצא [והרי"ף כתב שנאמר משמו של רב יהודאי גאון שאם נשאת לישראל ויש לה בנים ממנו חולץ לה היבם ויושבת תחת בעלה כדי שלא להוציא לעז על בניה. והרי"ף עצמו חלק עליו ופסק שאף אם יש לה בנים, תצא ואסורה לחזור לו לעולם, והכריע כן מן הירושלמי וכן פסק הרא"ש וכן פסק הרמב"ם. ומה שכתב הרמב"ם שאם נשאה ובעל אסורה עליו, הוא משום שהזכיר מלקות, ואין מלקות אלא א"כ בעל, אבל נאסרת גם אם לא בעל]. ואפילו חזר ונישאה אחר שחלץ לה היבם, תצא. ודין נישאה לזר קודם חליצה כדין אשה שהלך בעלה למדינת הים וניסת ואח"כ בא בעלה, שתצא מזה ומזה וכל שלש עשרה דרכים יש בה [ובניהם שהולד ממזר מזה ומזה], ויש אומרים אע"פ שדינה שתצא, אין הולד ממזר. וכן כתב הרמב"ם - האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים ואמרו לה מת בעלך ואח"כ מת בנך, וניסת ואח"כ אמרו לה חילוף הדברים, תצא והולד כשר [ונראה שכן דעת הרי"ף]. וכדעה ראשונה כך דעת הרא"ש [כלומר שהולד ממזר מדרבנן, וכן כתבו תוס' בשם ר"י. מצאתי כתוב, אשה שנפלה לפני יבם משומד והתירוה ב"ד לינשא על פי עדות שהעידו שהיבם מת, ואח"כ נודע שהיבם חי, כתבו הגדולים להתירה כיון שנישאת לא תצא. ובמהרי"י יזיל כתב אשה שנפלה לפני יבם משומד והיתה סבורה שמת ואח"כ בא המשומד וחלצה לו, אין מוציאין אותה מבעלה, הואיל ואמרו חכמים שהוא משום קנס, כאן לא קונסים אותה שכן דעת הגאונים ומהר"ם שאפילו לכתחילה יכולה לינשא, סומכים עליהם בדיעבד. ומורי הר"ר יעקב בי רב ז"ל הורה באשה נשואה שנודע שהיה לה יבם משומד, שלא תצא].

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב רש"י אה"ע סימן קנ"ט:

א. הזקוקה ליבם שנתקדשה לאחר בשוגג, נותן לה הזר שקידשה גט ויבמה מייבם או חולץ [ולרוב הפוסקים מותרת למקדש והב"ש כתב שאם היה עד אחד מותרת למקדש, בה"ט]. ואם היה יבמה כהן שאינו יכול לשאת גרושה, תצא מהזר בגט כדי שלא יהא חוטא נשכר וחולץ לה יבמה. ואם חזר הזר שגירשה מהאירוסין [ואפילו לא גירשה עדיין, ב"ש] ונישאה אחר שחלץ לה יבמה אין מוציאין אותה מידו [והאחרונים חלקו על זה, בה"ט]. הגה ויש אומרים דלפילו חזר ונשאה, מוֹלֵיאוּן אותה מילדו הואיל ונתקדשה לו בנאיסור. ודוקא אם קדשה בזמיר, אבל אם קדשה בשוגג, שלא ידעו שהיה לה יבם, אם רוצה היבם ליבם לריב המקדש לנרשה, ואם רוצה היבם לחלוץ חולץ לה ונשאה למקדש, ולריב לחזור ולקדש אותה אחר שחלץ לה יבמה, וכן נראה לי עיקר. ויש אומרים דוקא בשוגג גמור שלא ידעו שיש כאן יבם, אבל היה כאן יבם אלא שהיא סבורה שמת כי כן יאל הקול, תלך מן המקדש [הב"ח חולק וסובר שהוא שוגג, והט"ז פסק לחומרא, ב"ש].

ב. נשאת לזר [אפילו לא בא עליה, ב"י וד"מ] אפילו בשוגג, מוציאה בגט ואפילו היו לו בנים ממנה [אבל אם רק היה קול שיש לה יבם, לא תצא. בה"ט]. ונאסרה עליו ועל יבמה, וי"ג דרכים שנתבארו בסימן י"ז בה, אלא שאין הולד ממזר, וי"א שהוא ממזר מדרבנן. ויבמה חולץ לה ואח"כ תהיה מותרת לאחרים [וע"ל סימן קנ"ז סעי' ד'].

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן י"ז:

נ"ז. אחר שניסת אמרו לה שבעלה היה קיים ומת, הבן שנולד (או שהיתה מעוברת) קודם שמת הוא ממזר מן התורה ושנולד אחר שמת הוא ממזר מדרבנן.

נ"ח. ואם לא ניסת לשני אלא נתקדשה לבד, ובא בעלה, אינה צריכה גט מהשני ומותרת לחזור לראשון. וכן מותרת לשני אם מת הראשון או גירשה [כתב הרשב"א בתשובה, אשה שאמרה פנויה אני והתקדשה לשמעון לשם פלגש בלא כתובה ושהתה עמו כמה ימים ונתיחדה עמו, ואח"כ נודע בעדים שכבר נתקדשה לראובן זה שנים, ואח"כ נודע שהביא לה אחיה גט מראובן לאחר הקידושין, צריכה גט גם מראשון וגם משני, שאין זה כאשה שרק נתקדשה לשני. עוד כתב בתשובה שאשה שנתן לה המשודך טבעת ולא ידעה שהיתה נתינה זו לשם קידושין, והלכה ונישאה, תצא מזה ומזה].

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב רש"י אה"ע סימן י"ז:

נ"ז. אמרו לה מת בעליך ונשאת, ואח"כ אמרו לה קיים היה ומת, ולד שהוליד קודם שמת ממזר מן התורה, ושהוליד אחר כך אינו ממזר ויש אומרים שהוא ממזר מדרבנן.

נ"ח. אם לא נשאת לשני אלא נתקדשה לבד ובא בעלה, אינה צריכה גט מהשני ומותרת לחזור לראשון, וכן מותרת לשני אם מת הראשון או גרשה. הגה אשה שנתקדשה וטעתה, וכפרה שלא נתקדשה ונשאה לאחר, תלך מזה ומזה וכל הדרכים הנ"ל בה. אבל אנסוה לינשא, או שהזכיר לה בית לזר בטעות ונשאה על פיהם, היא כאנסוה ומותרת לבעלה הראשון.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן מ"ד:

ז. כתב הרמב"ם - המקדש אחת מן השניות או מאיסורי לאוין או מאיסורי עשה וכן היבם שקידש צרת יבמה הרי זו מקודשת קידושין גמורים. אף על פי שאסור לו לכנס אחת מכל אלו הרי זה מגרש בגט, חוץ מיבמה שנתקדשה לזר שהיא מקודשת מספק [אבל בנוסחת הרמב"ם כתוב 'אף על פי שאסור לו לכנס וכו' לאחר שכתב 'חוץ מיבמה שנתקדשה לזר וכו']].

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב רש"י אה"ע סימן מ"ד:

ז. המקדש אחת מהשניות או מאיסורי לאוין או מאיסורי עשה [וכ"ש מי שנשוי וקידש אשה שניה], הרי זו מקודשת קידושין גמורים, חוץ מיבמה שנתקדשה לזר שאינה מקודשת אלא מספק.

דברי הטור והב"י [בסוגריים ובכתב קטן] אה"ע סימן מ':

ו. אמר ליבמה הרי את מקודשת לי לאחר שיחלוץ לך יבמך, הוי ספק קידושין [כתב הר"ן - שמא חלו הקידושין לפני החליצה, והוי כאומר הרי את מקודשת לי לאחר ל' יום, והואיל ופסקין כשמואל שסובר שספק אם קידושין תופסים ביבמה לפני חליצה, הוי ספק חליצה. וכך הם דברי הרא"ש. ומדברי הרב המגיד משמע שגרס ברמב"ם שהוי ספק קידושין, אבל בגרסתינו כתב הרמב"ם שהוו קידושין ומשמע שהוו קידושין גמורים].

לשון השו"ע והרמ"א וזככתב רש"י אה"ע סימן מ':

ו. האומר ליבמה הרי את מקודשת לי בפרטה זו לאחר שיחלוץ לך יבמך, הרי זו ספק מקודשת.

אין בדברים המובאים בעלון כדי לפסוק הלכה, אלא כדי שיהיה לימוד הדף היומי שלם ביד הלומד, סוגית הגמ' ועיקרי ההלכה. להערות, הצעות, או לקבלת העלון בדואר ניתן להתקשר - 052-7134167

לע"ב

אמו"ר אליהו בן הרב שלום יהודה ז"ל

לרפואת

חביבה בת רוחה, עליזה בת רוחה, שושנה בת הדסה, פרידה בת מזל, ד' א' בן ש' בתושח"י

ולהצלחת התורמים החפצים בעילום שם

ערך את דברי הגמרא - הרב י. פ. שליט"א

לקבלת העלון דרך המייל ניתן לשלוח
ל- avishaisofer@etrog.net.il